

Study and analysis of the intersection and connection between political science and cognitive science

Gholamali Soleimani Corresponding Author, Associate Professor of Political Science, Department of Revolution and Political Thought in Islam, University of Tehran, Tehran, Iran. soleimani1359@ut.ac.ir

Article Info

Article Type:
Research Article

Date received:
2025/05/04

Date approved:
2026/ 06/21

ABSTRACT

Cognitive science is a new science that studies the mind and mental processes. In a broad sense, the mind refers to manifestations of consciousness such as thinking, perception, decision, memory, emotion, reasoning, and other mental processes, as well as all unconscious cognitive processes. From the perspective of cognitive science, the mind can be imagined as a computer in which information from the outside world is processed by software and converted into output. Despite the increasing expansion of cognitive science and the formation of interdisciplinary study areas between cognitive science and other disciplines, the relationship between cognitive science and political science has received less attention from researchers so far. However, the issue of the present research is how to establish a connection and intersection between political science and cognitive science? In other words, how can the achievements and findings of cognitive science be helpful in our understanding of politics? It seems that there are areas and territories in the field of political science that can be studied and examined with the findings of cognitive science; If we consider politics as “judgment and choice among different options faced by individuals” in a broad definition, we can say that the focal point that is actually the intersection and connection between these two sciences is the category of “reasoning, choosing, and decision-making,” which, like political science, is at the center of attention of cognitive sciences, and the aim of this research is to examine the relationship between the two and discover the different angles of this relationship. In this research, to show the relationship between political science and cognitive science, the intersection of these two sciences, namely “reasoning, choosing, and decision-making,” has been discussed and examined in four important interdisciplinary categories: cognitive map, environmental barriers, cognitive biases, and the role of feelings and emotions.

Cite this Article: Soleimani, G. (2026). Study and analysis of the intersection and connection between political science and cognitive science. *International Relations Researches*, 16(1), 7-33. doi: 10.22034/irr.2026.543188.2755.

© Author(s)

Publisher: Iranian Association of International Studies

DOI: 10.22034/irr.2026.593073.2885

Introduction

The main goal of cognitive science is the study of the mind. The findings of cognitive science have shown that the human mind is not passive in the face of incoming information, but plays a role in processing inputs and shaping outputs. Previous knowledge in this field, including behaviorism and the rational actor model, paid little attention to the mind and its capabilities. Cognitive science is a new and expanding knowledge, the connection between which is increasingly being considered with other sciences, and it has also formed various interdisciplinary studies. It seems that such an effort has not been made in relation to political science and its sub-disciplines so far, and this research is an initial step in this direction.

Theoretical Framework

Among the many definitions, politics in the broadest sense is the activity through which people determine, maintain and modify the general rules of their lives. In this definition, politics is somehow present in all areas of the lives of individuals and groups in human society and encompasses a wide range of issues, including the analysis of political issues, political judgments and adjudications, political participation and voting behavior, political decision and action.

What can be considered in the relationship between cognitive science and political science is our understanding of politics, our thought system and beliefs, our feelings and emotions, our analysis and perceptions that ultimately shape our arguments, choices and decisions and that should be considered the main nature and essence of politics. If we consider the broad and social definition of politics, the question that can be raised is: What achievements has cognitive science made in explaining how the learning process, beliefs, and preferences that occur to reach decisions and choices in the field of politics have occurred that can be used to better understand politics?

The answer to this question was proposed and examined in the school of behaviorism and the rational actor model before the development and expansion of cognitive science. It seems that cognitive science, in its development, has presented an original perspective by emphasizing the role of the mind in response to behaviorism and the rational model. This means that on the one hand, it raised the role of the mind in contrast to apparent behavior, and secondly, it questioned the grand narrative of the rational actor that imagined humans as rational beings.

The behaviorist school of thought claimed that behavior should be explained by observable experiences, not by mental processes, because they cannot be directly observed and that sufficient knowledge can only be obtained by examining external factors and external behaviors. Behaviorism also did not specify what a person does with information given to him as a stimulus. Unlike behaviorists, cognitive theorists pay attention to elements and factors such as information processing, memory, information storage, and the role of internal processes that may not appear as an immediate change in overt behavior. Also, based on the ideal type of rational actor model, all people consider all possible costs and benefits from a self-interested perspective and then make decisions. In contrast,

cognitive science thinkers mention the share of rational decisions at 5 percent and believe that humans have a limited ability to process information; they accept the acceptable alternative instead of searching for all information for the best outcome. Others argue that the rational actor model ignores psychological and social influences on behavior.

Methodology

The sources of this research have been collected through documentary methods and through a comparative method, especially comparing the relationship between cognitive sciences and disciplines such as economics, it has explored the connection and discovery of the intersection between cognitive sciences and political sciences and their subfields.

Discussion

Cognitive science is considered a changing and evolving knowledge. However, in the current situation, four areas where there is a connection between political science and cognitive science can be identified, which are discussed below: A cognitive map or mental model is a type of mind's ability to receive, store, recall, and decode data and information. Cognitive studies do not consider the mind to be devoid of maps and plans, but rather has models or patterns that have gradually formed and formed templates for thinking and decision-making. Analogies, schemas, mental images, and belief systems are examples of cognitive maps. In the metaphor of a mind to which information is transmitted through the senses, we encounter some environmental barriers and problems that affect the input and method of receiving information and, consequently, reasoning, selection, and decision-making. The capacity to accept information, the correctness or incorrectness of information, time constraints, and lack of access to information are all environmental factors that affect the cognitive process. Perceptual and cognitive errors are caused by unconscious mental activities in information processing and cause decision makers to process information incorrectly and make incorrect decisions and judgments. Some of the most important cognitive biases are as follows; Cognitive Consistency, Ambiguity Effect, Anchoring Effect, Availability heuristic, Bandwagon effect, Bias blind spot, Choice-supportive bias, Clustering Illusion, Declinism, Framing effect, Fundamental attribution error, Hindsight bias, Illusory correlation, Negativity bias or effect, Ostrich Effect and Outcome bias Neuroscience deals with the role of feelings and emotions, as well as the role of neural processes that result in decision-making and action, and has shown that many calculations are not the result of calculated thought processes, but rather are the result of unconscious neural processes and the product of strong emotional reactions.

Conclusion

The relationship between cognitive science and politics has attracted less attention from researchers interested in interdisciplinary studies. The author's studies and research in the field of foreign policy and its most important category, decision-making, have shown that the achievements of cognitive science can be used in foreign policy analysis. Politics, like other humanities, including economics, is constantly associated with analysis, reasoning, choice, and decision-making. For its part, this article has attempted to examine this

relationship in four areas: cognitive map, constraints and environmental factors, biases, and neuroscience findings.

Keywords: Cognitive science; Political science; Reasoning; Choice; Decision making

نقطه تلاقی و پیوند علوم سیاسی و علوم شناختی

غلامعلی سلیمانی، نویسنده مسئول، دانشیار، علوم سیاسی، گروه انقلاب و اندیشه سیاسی اسلام، دانشگاه تهران، تهران، ایران
soleimani1359@ut.ac.ir

درباره مقاله	چکیده
نوع مقاله: مقاله پژوهشی کلیدواژه‌ها: علوم شناختی، علوم سیاسی، استدلال، انتخاب، تصمیم‌گیری تاریخچه مقاله تاریخ دریافت: ۱۴۰۴/۲/۱۴ تاریخ پذیرش: ۱۴۰۵/۳/۳۱	علوم شناختی، دانشی نوپا است که ذهن و فرایندهای ذهنی را مورد مطالعه قرار می‌دهد. در یک معنای گسترده، ذهن یعنی نمودهایی از آگاهی همچون تفکر، ادراک، تصمیم، حافظه، احساس، استدلال و سایر فرایندهای ذهنی و نیز تمام روندهای ناآگاهانه شناختی. از زاویه علوم شناختی، ذهن را می‌توان همچون رایانه تصور کرد که در آن اطلاعات جهان خارج توسط نرم‌افزار، پردازش و به خروجی تبدیل می‌شود. با وجود گسترش روزافزون علوم‌شناختی و شکل‌گیری حوزه‌های مطالعاتی بین رشته‌ای، تاکنون ارتباط میان علوم شناختی و علوم سیاسی کمتر مورد توجه محققان قرار گرفته است. با این وصف، مساله پژوهش حاضر این است که چگونه می‌توان بین علوم سیاسی و علوم شناختی پیوند و تلاقی برقرار کرد؟ به بیان دیگر دستاوردها و یافته‌های علوم شناختی چگونه می‌تواند در فهم ما از سیاست راهگشا باشد؟ به نظر می‌رسد در رشته علوم سیاسی، حوزه‌ها و قلمروهایی وجود دارد که با یافته‌های علوم شناختی قابل مطالعه و بررسی است؛ اگر در یک تعریف گسترده، سیاست را «داوری و انتخاب میان گزینه‌های مختلف پیش روی افراد» بدانیم، می‌توان گفت نقطه کانونی که در واقع تلاقی و پیوند میان این دو علم است، مقوله «استدلال، انتخاب و تصمیم‌گیری» است که همانند علوم سیاسی در کانون توجه علوم شناختی قرار دارد و هدف این پژوهش بررسی رابطه میان این دو و کشف زوایای مختلف این ارتباط است. در این پژوهش برای نشان دادن ارتباط میان علم سیاست و علوم شناختی، نقطه تلاقی این دو دانش یعنی «استدلال، انتخاب و تصمیم‌گیری» در چهار مقوله مهم بین رشته‌ای؛ نقشه شناختی، موانع محیطی، سوگیری‌های شناختی و نقش احساسات و عواطف مورد بحث و بررسی قرار گرفته است.

استناد به این مقاله: سلیمانی، غلامعلی. (۱۴۰۵). بررسی و تحلیل نقطه تلاقی و پیوند علوم سیاسی و علوم شناختی. پژوهش‌های روابط بین الملل، ۱۶(۱)، ۷-۳۳. doi: 10.22034/irr.2026.543188.2755

© نویسنده (گان)

ناشر: انجمن ایرانی روابط بین الملل

نتایج و یافته‌های ارزشمند علوم شناختی باعث شده تا دهه ۱۹۹۰ را دهه مغز بنامند و تمرکز پژوهش‌ها به سمت علوم شناختی سوق پیدا کند. علوم شناختی به عنوان یک دانش نو در کنار نانو تکنولوژی، بیوتکنولوژی و فناوری اطلاعات مجموعه دانشهای همگرا را که^۱ NBIC نام گرفته اند، تشکیل می دهند. هدف اصلی علوم شناختی، مطالعه ذهن است. یافته‌های علوم شناختی نشان داد، ذهن انسان در برابر اطلاعات ورودی منفعل نیست، بلکه در پردازش ورودی‌ها نقش ایفا می‌کند و خروجی‌ها را شکل می‌دهد. دانش‌های پیشین در این زمینه از جمله رفتارگرایی و الگوی بازیگر خردمند به ذهن و قابلیت آن کم توجه بودند. از دیدگاه رفتارگرایی، صرفاً با مطالعه رفتار قابل مشاهده بدون توجه به مکانیزم‌های ذهنی می‌توان کنش‌های انسانی را مطالعه کرد. از طرف دیگر بازیگر خردمند نیز در تحلیل رفتار انسان از یک قاعده‌مندی و الگوی جهانشمولی دفاع می‌کرد و بر آن بود تا توضیح دهد انسان‌ها به مثابه موجوداتی حسابگر، با دسترسی کامل به اطلاعات و ارزیابی نتیجه تمام بدیل‌های ممکن تصمیمی که بیشترین سود و کمترین هزینه را دارد، اتخاذ می‌کنند و بر همین مبنا هم رفتار می‌کنند. علوم شناختی نشان داد که پیچیدگی‌های ذهن انسان بسیار فراتر از آن است که بتوان در قالب رفتارگرایی و یا بازیگر خردمند توضیح داد.

علوم شناختی دانشی نوپا و در حال گسترش است که روز به روز ارتباط آن با دیگر دانش‌ها بیشتر مورد توجه قرار می‌گیرد و مطالعات بین رشته‌ای مختلفی را نیز شکل داده است. به نظر می‌رسد چنین تلاشی در ارتباط با علوم سیاسی و زیرشاخه‌های تاکنون صورت نگرفته است و این پژوهش قدمی اولیه در این راستا است.

۱. پیشینه پژوهش

این رشته کاربرد زیادی در رشته‌هایی مانند پزشکی، آموزش و پرورش، جامعه‌شناسی، اقتصاد، سیاست و حتی علوم دفاعی و جنگی پیدا کرده است. (Motavaseli & Nikunsabti, 2010: 178-180) نخستین انجمن علوم شناختی در دهه ۱۹۷۰ تشکیل شد و مجله‌ای نیز با همین عنوان منتشر کردند. همچنین در برنامه‌های آموزشی بسیاری از دانشگاه‌ها دروس مرتبط با علوم شناختی گنجانده شده است. (Talkhabi, 2018) اما به میزانی که علوم شناختی در سایر رشته‌های علوم انسانی وارد شده و حوزه‌های بین رشته‌ای

^۱ - Nanotechnology, Biotechnology, Information Technology, Cognitive Technology

موثری ایجاد کرده، در علوم سیاسی به شکل خاص تلاش‌های کمتری در این زمینه صورت گرفته است. (Van Dijk, 2002) در حالی است که مؤسسه مطالعات علوم شناختی به عنوان یک مؤسسه غیرانتفاعی با هدف پژوهش در زمینه علوم شناختی در سال ۱۳۷۷ در کشور تأسیس گردید، اما این اقدام ارزشمند به تسری یافته‌های علوم شناختی به علوم سیاسی و زیر شاخه‌های آن و ارتباط میان این دو دانش منجر نشده است. از طرف دیگر در آثار کلاسیک علوم سیاسی در ایران، مثل بنیادهای علم سیاست عبدالرحمن عالم یا آموزش دانش سیاسی حسین بشیریه در بخش مربوط به علوم سیاسی و رشته‌های همپیوند، به علوم شناختی اشاره نشده است. آثار قدیمی تری که به مفاهیم بنیادین علم سیاست می‌پردازند، نیز عاری از مباحث مربوط به علوم شناختی هستند.

زمانی خلا پژوهش‌های میان علم سیاست و علوم شناختی بیشتر مشهود است که بررسی‌های اولیه نشان می‌دهد در بسیاری از رشته‌های دیگر علوم انسانی و اجتماعی، علوم شناختی توجه محققان را به خود جلب کرده است. برای مثال مقالات «بررسی رویکرد علوم شناختی در مطالعه دین» (Zahedi & Haghshenas, 2013)؛ «درآمدی بر کاربرد علوم شناختی در مطالعات قرآنی» در مطالعات ادیان و قرآن‌پژوهی (Darzi, 2018)؛ «الگوی مفهومی تصمیم‌گیری با رویکرد شناختی» در حوزه مدیریت (Rezaeian et al., 2019) و «علوم شناختی و عملکرد اقتصادی» (Motavaseli & Nikunsabti, 2010) از این جمله‌اند.

آثار مرتبط و بین رشته‌ای، علوم شناختی و علوم سیاسی یا به مطالعه برخی از تصمیمات مهم سیاسی اختصاص دارند؛ مثل مقاله «روانشناسی شناخت دولت روحانی در قبال هشدار خروج دولت ایالات متحده از برجام» (Soleimani, 2021) یا به مباحث امنیتی و اطلاعاتی تمرکز دارند؛ مثل کتاب «رهیافتی بر تجربه و تحلیل امنیتی و اطلاعاتی با استفاده از علوم شناختی و فراشناختی» (Gholizadeh & Rasekhi, 2019) و مقاله «نقش روان‌شناسی شناختی در تحلیل اخبار امنیتی و اطلاعاتی از بعد رسانه‌ای» که تنها بر روان‌شناسی شناختی تمرکز کرده است (Starkey et al., 2020).

کتاب «جورج لاکوف» با عنوان «سیاست اخلاقی: آنچه که محافظه‌کاران می‌دانند و لیبرال‌ها نمی‌دانند» به عنوان «نخستین کاربرد کامل علوم شناختی در سیاست» معرفی می‌شود. از نظر او علم شناختی به خودی خود غیرسیاسی است، ولی این مجموعه دانش در نهایت اهمیت بیشتری در درک زندگی اخلاقی و سیاسی پیدا خواهند کرد. این اثر قابل ملاحظه با بررسی نقش احساسات و عواطف تنها به یک جنبه از ارتباط میان علوم شناختی و سیاست پرداخته است. (Lakoff, 1996) هدف این مقاله در درجه اول

سوق دادن توجه محافل علمی و دانشگاهی به اهمیت علوم شناختی در مطالعه علوم سیاسی و روابط بین الملل است و در مرحله بعد تمرکز بر نقطه تلاقی و پیوند میان علوم شناختی و سیاسی و بهره مندی از دستاوردها و یافته‌های علوم شناختی و کار بست آن در علوم سیاسی است. به نظر می‌رسد، نتایج حاصله می‌تواند در فهم ما از مقوله مهم تصمیم‌گیری و همچنین تجزیه و تحلیل ما از نحوه استدلال‌ها و انتخاب‌های تصمیم‌گیران سیاسی اثرگذار باشد.

۲. ملاحظات نظری پژوهش

همانطور که پیشتر اشاره شد، نسبت میان علوم شناختی و سیاسی کمتر مورد توجه محققان قرار گرفته است. شاید یکی از دلایل این کار به تعاریف متفاوت از سیاست برمی‌گردد که کشف نقطه تلاقی و پیوند میان این دو دانش را با دشواری مواجه ساخته است. این پژوهش در میان تعاریف متعدد از جمله سیاست به مثابه «کسب و حفظ قدرت» و یا سیاست به مثابه «مطالعه دولت» به تعریفی عام و گسترده از سیاست یعنی بعد اجتماعی و همگانی سیاست تاکید دارد. سیاست در گسترده‌ترین معنا فعالیتی است که مردم از طریق آن قواعد کلی زندگی خود را تعیین، حفظ و اصلاح می‌کنند. (Heywood, 2024: 8)

9- این تعریف از این جهت اهمیت دارد که به مشغولیت روزمره مردم با سیاست تاکید دارد و آن را در دایره دولت و یا حکومت محصور نمی‌داند. می‌توان گفت که سیاست به نحوی در تمامی حوزه‌های زندگی افراد و گروه‌های جامعه بشری حضور دارد و مداخله می‌کند و زندگی همه ما تحت تاثیر تصمیمات سیاسی است، به همین دلیل رابرت دال می‌گوید: «انسان‌ها در هر لحظه از زمان به نوعی با مسائل سیاسی درگیر می‌باشند». (Dahl, 1985: 1) این درگیری به تعبیر دال می‌تواند طیف گسترده‌ای از مسائل را در برداشته باشد از جمله تجزیه و تحلیل مسائل سیاسی، قضاوت‌ها و داوری‌های سیاسی، مشارکت سیاسی و رفتار رای‌دهی، تصمیم و کنش سیاسی در سطح مردم و نخبه‌گان. تلقی هر فرد از سیاست بر پرسش‌های او، چارچوب نظری و تحلیل‌ها و تا حدودی بر اقدامات سیاسی او تاثیرگذار است. به عبارت دیگر اینجا به سیاست ورزی می‌توان اشاره کرد تا سیاست پژوهی، چیزی که هر روز در محیط‌های واقعی و در سطح جامعه اتفاق می‌افتد. (LeftWich, 2024)

آنچه که می‌تواند در نسبت میان علوم شناختی و علوم سیاسی مورد توجه قرار گیرد، فهم ما از سیاست، نظام فکری و باورهای ما، احساسات و هیجانات ما، تحلیل و برداشت‌های ما است که نهایتاً استدلال‌ها، انتخاب‌ها و تصمیم‌های ما را شکل می‌دهند و آن را باید سرشت و ماهیت اصلی امر سیاسی دانست. بنابراین در تعریف از سیاست فراتر از آن که ریمون آرون اشاره دارد، به مفهوم سیاست نگریست. از

نظر آرون سیاست به معنای «تصمیم‌گیری درباره رویدادهای ناهمگون در جامعه» است. طبق این تعریف، سیاست به فرایند سیاست‌گذاری دولت اطلاق می‌گردد؛ فرایندی که طی آن سیاست‌گذاران تصمیم می‌گیرند در مواقع خاص و اضطراری چه اقداماتی را انجام دهند یا ترک کنند. (Duverge, 1970: 8) اما به نظر می‌رسد دایره سیاست را باید فراتر از حوزه دولت برد و آن را در لایه‌های مختلف اجتماعی مورد تجزیه و تحلیل قرار داد. به دلیل فراگیری و گستردگی این برداشت از سیاست، همه ما هر روزه با سیاست در ارتباط هستیم. در این میان معمولاً حکومت‌ها، عامل سیاست‌ورزی و موضوع عمل گروه‌ها، افراد و بخش‌های مختلف جمعیت هستند. (Bashiriye, 2003: 29)

سیاست خود زنجیره‌ای از تصمیمات است و تصمیم به نوبه خود در جعبه سیاه مغز- ذهن اتفاق می‌افتد. به جرات می‌توان گفت همه اتفاقات و رخداد‌های سیاسی بزرگ همه به «تصمیم» برمی‌گردد. (Bahluli & Ghaffari, 2020: 34-35) اثر محرک خارجی بر ذهن افراد، فرایند کنکاش داخلی ذهن، نحوه تفکر، ادراک ما از جهان، انتخاب‌ها و کنش‌هایمان وابسته به مدل‌های ذهنی است. (Johnson, 2005: 185) نظر به اینکه ظرفیت استدلال هر فرد محدود، کم، تحت تأثیر سوگیری‌های شناختی و سوگیری‌های پنهان است. تصمیم‌گیری چنان با ویژگی‌های روانی تصمیم‌گیرنده آمیخته است که نمی‌توان یکی را بدون دیگری مورد مطالعه قرار داد. عوامل و عناصر شخصیتی از قبیل خلق و خو، هوش، انرژی، بینش، نگرش و احساسات، همگی در تصمیمات فرد، نقش مؤثر دارند و جملگی مورد توجه علوم شناختی هستند. بنابراین نقش محوری عوامل شناختی در تصمیم‌گیری مدتهاست شناخته شده است و مطالعه فرآیند تصمیم‌گیری می‌باید با در نظر گرفتن تمامی خصوصیات انسان تصمیم‌گیرنده انجام گیرد (Rezaeian et al., 2019)

شناخت کانون و نقاط تلاقی علوم شناختی با علوم سیاسی شاید با بررسی نقاط تلاقی علوم شناختی با دیگر رشته‌های علوم انسانی پیشرو در این زمینه راهگشا باشد. در علم اقتصاد که مباحث شناختی پیشرفت قابل ملاحظه‌ای نسبت به دیگر رشته‌های علوم انسانی داشته، درباره مفهوم جدید «اقتصاد شناختی» بحث می‌شود. «والیزر» اقتصاد شناختی را «مطالعه عمل استدلال و فرایند انطباق می‌داند که به وسیله کارگزاران اقتصادی در تعاملات و مجموعه‌ای پویا دنبال می‌شود» (Walliser, 2008: 2) «ریزلو» آن را روشی بین رشته‌ای می‌داند که به مسائلی مانند حل مساله، انتخاب و تغییر در تبیین مبادلات اقتصادی، ماهیت و تکامل سازمان‌ها و نهادها، انگیزه‌ها و رفتار کنشگران اقتصادی می‌پردازد. (Rizzello, 2003: 1)

ترجیحاتی که برای رسیدن به تصمیم و انتخاب لازم است، می‌داند و معتقد است این ارتباط، اینکه چرا برخی تئوری‌ها در جامعه طراحی و توسعه یافته‌اند و چرا مردم نسبت به آنها باور پیدا کرده‌اند، را توضیح می‌دهد. (North, 1999: 714) اقتصاددانان نهادگرا از جمله داگلاس نورث را می‌توان پیشگام ارتباط میان اقتصاد و علوم شناختی دانست. نورث به عنوان مهمترین چهره نهادگرا نه تنها به بررسی باورها و نهادها می‌پردازد، بلکه این عمل را با تمرکز بر ذهن و مدل‌های ذهنی انجام می‌دهد و در بحث مدل‌های ذهنی و سیاسی، باورها را به عنوان نقطه آغاز تحلیل خود قرار می‌دهد. او در ابتدای کتاب «درک فرایند تغییر اقتصادی» یادآور می‌شود که اقتصاد علم انتخاب است، اما اقتصاد از کاوش درباره زمینه‌ای که انتخاب در آن اتفاق می‌افتد، غفلت کرده است. ما از میان مجموعه‌ای از آلترناتیوها انتخاب می‌کنیم، که خودشان ساخته‌های ذهنی هستند، بنابراین اینکه ذهن چگونه کار می‌کند و محیط پیرامون را درک می‌نماید، اساس این مطالعه است. در یک عبارت دقیق‌تر، نورث معتقد است؛ تفاوت میان کشورهای فقیر و غنی به تفاوت در باورهای آنها برمی‌گردد. (North, 2000: 11-47)

اگر تعریف گسترده و اجتماعی از سیاست را که پیشتر اشاره شد، مورد توجه قرار دهیم، به زبان نورث پرسشی که می‌توان مطرح کرد، این است که علوم شناختی در تبیین چگونگی فرایند یادگیری، باورها و ترجیحاتی که برای رسیدن به تصمیم و انتخاب در حوزه سیاست اتفاق می‌افتد، چه دستاوردهایی داشته است که می‌توان از آن برای فهم بهتر سیاست کمک گرفت؟ پاسخ این پرسش پیش از توسعه و گسترش علوم شناختی، در مکتب رفتارگرایی و الگوی بازیگر خردمند مورد طرح و بررسی قرار می‌گرفت. به نظر می‌رسد علوم شناختی در سیر تحول خود با تاکید بر نقش ذهن، در واکنش به رفتارگرایی و همینطور الگوی عقلانی دیدگاه بدیعی ارائه کرده است. به این معنی که از یک طرف نقش ذهن را در مقابل رفتار ظاهری مطرح کرد و دوم اینکه کلان روایت بازیگر خردمند که انسان را موجودی عقلانی تصور می‌کرد، زیر سوال برد. بنابراین دو منازعه «رفتار گرایی - علوم شناختی» و «الگوی عقلانی - علوم شناختی» با کامیابی علوم شناختی همراه بود و توانست به تثبیت و گسترش علوم شناختی کمک قابل توجهی نماید. در ادامه ضمن توضیح دو منازعه، نقطه تمایز علوم شناختی جهت کشف نحوه ارتباط آن با علوم سیاسی مورد توجه قرار خواهد گرفت. مکتب رفتار گرایی^۱ با اعتراض به کاربرد مفاهیم و روش‌های غیرعینی در روان‌شناسی، بر این ادعا بود که تنها رفتار ظاهری یا آنچه قابل مشاهده مکرر و واضح است، موضوع

^۱ - Behaviorism

علم روان‌شناسی است. (Kharazi & Dolati, 2009: 11-12); (Wasserman, 1999: 77) و رفتار باید به وسیله تجارب قابل مشاهده، تبیین شود نه به وسیله فرایندهای ذهنی. رفتار آن چیزی است که انجام می‌دهیم و مستقیماً قابل مشاهده است و افکار، احساسات و انگیزه‌ها، موضوع‌های مناسبی برای علم مطالعه رفتار نیستند، زیرا آنها را نمی‌توان مستقیماً مشاهده کرد (Biabangard, 2005: 193) نیازی به بررسی عوامل داخلی مانند تفکر و حالت‌های ذهنی نیست و تنها با بررسی عوامل خارجی و رفتارهای برونی آن می‌توان به دانش کافی دست پیدا کرد. رفتارگرایی همچون اسکینر به مطالعه‌ی رفتار انسان می‌پرداختند و برای مغز و پردازش‌های ذهنی اهمیت قائل نبودند.

از طرف دیگر رفتارگرایی به بررسی انواع محرکها و پاسخ‌ها، روابط آنها و نحوه تقویت یا تضعیف این روابط می‌پرداخت، اما معلوم نمی‌کرد که شخص با اطلاعاتی که به صورت محرک به او داده می‌شود، چه می‌کند. کوشش در راه تبیین تمامی حیات روانی از طریق قوانین مرتبط با فعل و انفعال انسان با محیط خود؛ تاکید به مطالعه رفتار قابل مشاهده، و نه شعور که امری کیفی است، کنارگذاشتن ذهن، کمی شدن و غیر متافیزیکی شدن علوم، توجه به رفتار به عنوان واحد تحلیل و دنیوی شدن تحلیل‌ها و دوری از غایت گرایی را می‌توان تاثیر رفتارگرایی در علم سیاست دانست (Haghighat, 2008: 145) درست به همین دلیل اندیشمند علوم سیاسی «رابرت دال» رفتارگرایی را چنین تعریف می‌کند: «کوشش برای تجربی کردن جنبه‌های زندگی سیاسی به کمک ابزارها و روش‌های قابل سنجش که قابلیت تبدیل به احکام کلی و فرضیه‌های جدید در علوم تجربی را دارد». (Little, 1994: 102)

برخلاف رفتارگرایان، نظریه‌پردازان شناختی به عناصر و عواملی چون پردازش اطلاعات، حافظه، ذخیره اطلاعات، نقش فرآیند درونی که ممکن است به صورت تغییر فوری در رفتار آشکار ظاهر نشود، توجه دارند. (Saif, 2008) بر اساس علوم شناختی، انسان دستگاه ثبات یا وسیله‌ای منفعل در برابر رویدادهای بیرونی نیست، بلکه به مثابه نوعی رایانه از طریق فرایندهای ذهنی خود، اطلاعات دریافتی از محیط را دگرگون، کم یا زیاد می‌کند، تا بازنمایی مناسبی از آنها در ذهن خود پدید آورد. برخلاف رفتارگرایی، شناخت گرایی یا علوم شناختی به دنبال بررسی این است که شخص چگونه اطلاعات را در مسیر محرک تا پاسخ تغییر می‌دهد، مراحل پردازش این اطلاعات کدام است، در هر مرحله چه روی می‌دهد و اگر مشکلی پیش آید، مربوط به کدام مرحله است. (Kharazi & Dolati, 2009: 5)

منازعه دوم میان علوم شناختی و الگوی عقلانی یا بازگیر خردمند صورت گرفت. بر اساس نوع آرمانی الگوی بازیگر خردمند شناخت و انگیزه‌های انسانی را می‌توان در یک «جعبه سیاه» قرار داد و «عملکرد

در هم برهم و رازلود درونی بازیگران» را با استفاده از الگوهایی که فرض می‌کنند همه مردم از منظری منفعت‌محور تمامی هزینه‌ها و فایده‌های ممکن را در نظر گرفته و سپس تصمیم با فکر و عقلایی می‌گیرند، توضیح داد. (Ghiyathvand & Arab Yarmohammadi, 2020: 153)

الگوی عقلانی به لحاظ روش‌شناختی بر این مفروضات استوار هست که؛ اهداف از قبل معین و معلوم است، کلیه راه‌حل‌های مختلف شناسایی و مورد بررسی قرار می‌گیرد، تمامی نتایج و عواقب ناشی از اتخاذ و اجرای یک تصمیم بررسی و در نظر گرفته شده و اطلاعات کامل و رایگان در اختیار تصمیم‌گیرنده قرار دارد و در نهایت تصمیم‌گیرنده از عقل کامل برخوردار است و این امر موجب می‌شود او همیشه و همواره آن راهی را انتخاب و عمل کند که مطلوبترین راه بوده و حداکثر کارایی در جهت تامین خواسته‌هایش را دارا می‌باشد. عقلانیت کامل همچنین به این معناست که تصمیم‌گیرنده از توانایی ذهنی نامحدود و حافظه بسیار قوی برخوردار می‌باشد که به موجب آن قادر است اطلاعات زیادی به خاطر بسپارد و با توانایی که در ترکیب، پردازش و عمل‌آوری این اطلاعات دارد می‌تواند راه‌حل‌های گوناگون را سنجیده با ارزیابی صحیحی که به عمل می‌آورد به درستی تشخیص دهد که کدام یک از آنان مطلوبترین و بهترین راه‌حل است. (Saadat, 1993: 23-24)

در مقابل متفکران علوم شناختی چون کاهنمان به عنوان یکی از برندگان جایزه نوبل اقتصاد با رویکرد شناختی بر این باور است که تصمیمات در مغز از طریق دو مسیر نظام‌مند اتخاذ می‌شوند که او اولی را سیستم شهودی و دومی را سیستمی عقلانی - منطقی می‌داند. بر این مبنا او سهم تصمیمات شهودی را ۹۵ درصد و سهم تصمیمات عقلانی - منطقی را ۵ درصد ذکر می‌کند (Kahneman, 2013). همچنین هربرت سایمون نیز مفهوم انسان شناختی جدیدی را عرضه کرد تا بین دو مدل عقلانی و شناختی تمایز قائل شود. از نظر او مدل‌های شناختی بر این فرض استوارند که انسان‌ها توانایی محدودی در پروسه اطلاعات دارند، آنها به جای جستجوی تمام اطلاعات برای بهترین نتیجه، آلترناتیو مقبول را می‌پذیرند (Shahrabadi, 2007: 63).

از نظر برخی دیگر مدل بازیگر خردمند تاثیرات روان شناختی و اجتماعی بر رفتارها را نادیده می‌گیرد. افراد ماشین‌های محاسبه‌گر نیستند، در عوض بازیگرانی انعطاف‌پذیر و احساسی هستند که تصمیم‌گیری آنها تحت تاثیر الگوهای زمینه‌ای، شبکه‌های اجتماعی، محلی و هنجارهای اجتماعی و مدل‌های ذهنی مشترک قرار دارد. همه این عوامل در تعیین آنچه افراد به عنوان مطلوب، ممکن یا حتی قابل تصور در زندگی خود درک می‌کنند، نقش دارند. (Ghiyathvand & Arab Yarmohammadi, 2020: 153)

علوم شناختی نشان داد که تحلیل فرایند یادگیری، باورها و ترجیحات برای رسیدن به تصمیم و انتخاب در حوزه سیاست بر مبنای مکاتب رفتارگرایی و بازیگر خردمند، نوعی ساده‌سازی و تقلیل‌گرایی از رفتار انسان است. امروزه نتایج تحقیقات نشان می‌دهد که انسانها به ندرت با رویکردهای رفتارگرایانه و یا انتظارات مدل عقلانی هماهنگی دارند. این بدینی را می‌توان ناشی از دلایلی همچون مشکل بودن برآورد نتایج و محدودیت ذهن آدمی دانست. (Stein, 2005: 102) روان‌شناسی شناختی نخستین دانشی بود که به تحقیق درباره ذهن پرداخت و با رد مدل‌های ساده رفتاری و نگاه دوباره به اینکه چگونه فرایندهای تفکر انسانها به انتخاب‌های آنها شکل می‌دهد، دست به انقلاب شناختی^۱ زدند و «ذهن^۲» را دوباره مطرح کردند. (Melser, 2004: 2)

انقلاب شناختی را می‌توان در سطح گسترده به عنوان تعلیقات و حواشی بر محدودیت‌های عقلانیت فهمید. مدل‌های شناختی را نمی‌باید به منزله روش غیرعقلانی تلقی کرد، بلکه تفسیر واقع‌گرایانه از واقعیت فعالیت ذهن آدمی است. مدل‌های شناختی همچنین بر نقش هزینه‌های بالا در گردآوری اطلاعات، فشار و استرس زمانی، ابهام و مشکلات در یادآوری، سوء تفاهات، ساختار سازمانی و دیگر عوامل موثر بر تصمیم‌گیری تاکید دارند (Mintz & Derouen, 2010: 8) برای نمونه در علم سیاست می‌توان به کتاب «تصورات و سوء تصورات در روابط بین‌الملل» اثر «رابرت جرویس»^۳ اشاره کرد که پوشش‌ها، میان‌برها و پردازش‌های ذهنی که حاکی از عدم توانایی ذهن در انجام محاسبات پیچیده مورد نظر مدل عقلانی است را به تصویر می‌کشد. (Jervis, 1976)

پیش از گسترش و رواج علوم شناختی، فرایندهایی نظیر استدلال، انتخاب و تصمیم‌گیری مقوله‌ای کاملاً قابل شناسایی تلقی می‌شد، اما علوم شناختی پیچیدگی‌های پیش روی آن را نشان داد (Soleimani, 2012). باورها و جهان‌بینی افراد، احساسات، نقش سوگیری‌های شناختی آشکار و پنهان و ویژگی‌های روانی تصمیم‌گیران بخشی از چالش‌های پیش روی تصمیم‌گیری است. چهار مقوله مهم بین رشته‌ای؛ نقشه شناختی، موانع محیطی، سوگیری‌های شناختی و نقش احساسات و عواطف برخی از نقاط تلاقی و پیوند بین علوم سیاسی و شناختی است که در ادامه مورد بحث و بررسی قرار خواهد گرفت.

1 - Cognitive Revolution

2 - Mind

3 - Robert Jervis

۳. نقاط تلاقی علوم شناختی با علوم سیاسی

مطالعات مربوط به مساله شناخت در دو حوزه فلسفی و روان‌شناختی دنبال می‌شود؛ ریشه نگاه فلسفی به شناخت به آثار ارسطو، افلاطون و یونان باستان باز می‌گردد. در این روش از زاویه معرفت‌شناسانه به بررسی مساله شناخت پرداخته می‌شد، از جمله اینکه چه باوری درست است؟ چگونه می‌توان صدق و کذب باورها را تشخیص داد؟ (Leahay, 2003: 109) برخلاف دیدگاه فلسفی، دیدگاه روان‌شناسی به بررسی مکانیزم‌های دست‌یابی، ذخیره و تکامل باورها و به طور کلی «ذهن» می‌پردازد. (Thagard, 2007: 3) هر چند علوم شناختی در تلاش است به تئوری واحدی درباره ذهن برسد، ولی هر یک از شاخه‌های آن به مقتضای رویکرد خود، روش‌های متفاوتی را پیگیری می‌کنند و یا از نظریه‌هایی استفاده می‌کنند که بر عواملی تاکید می‌کنند که در نظریه‌های دیگر نقش محوری ندارند و یا اگر دارند به گونه‌ای کاملاً متفاوت نگریسته می‌شود. (Zahedi & Haghshenas, 2013: 147-148) از نظر برخی علت این امر ناشی از این است که هنوز در مورد ماهیت واقعی محاسبه و بازنمایی ذهنی بحث وجود دارد. (Fredenberg & Silverman, 2009: 55) هنوز بحث در مورد لایه‌های پنهان ذهن، عواملی که روی استدلال و تصمیم‌گیری انسان‌ها موثرند، در حال تکامل و پیشرفت است. بنابراین باید علوم شناختی را دانشی در حال تحول و تکامل نگریست با این وجود در شرایط فعلی می‌توان چهار حوزه‌ای که ارتباط میان علوم سیاسی و علوم شناختی در آن وجود دارد را مورد شناسایی قرار داد که در ادامه مورد بحث قرار گرفته است؛

۳-۱. نقشه شناختی ذهن

نقشه شناختی^۱ یا مدل ذهنی نوعی توانایی ذهن در دریافت، ذخیره‌سازی، فراخوانی و رمزگشایی داده‌ها و اطلاعات است. (Shekarshekan, 2005). مطالعات شناختی ذهن را خالی از نقشه و طرح نمی‌دانند، بلکه دارای مدل یا الگوهایی است که به تدریج شکل گرفته و قالب‌هایی را برای تفکر و تصمیم‌گیری شکل داده‌اند. تشبیهات، طرحواره‌ها، تصاویر ذهنی و سیستم باورها نمونه‌هایی از نقشه‌های شناختی هستند.

^۱ - Cognitive map

الف: تشبیهات

منظور از تشبیهات یا قیاس نوعی ارجاع به حوادث تاریخی است که از برخی جهات با وضعیت فعلی شباهت‌هایی دارد. به باور هالستی در تشبیهات تجسم واقعیت بر وضعیتی از گذشته مبتنی بوده و یا با آن مقایسه می‌شود. برای مثال ایدن نخست وزیر انگلستان میان اهداف هیتلر و رفتار جمال عبدالناصر در ملی کردن کانال سوئز شباهت نزدیکی می‌دید و معتقد بود تنها راه مقابله، نمایش قدرت و جنگ است که با حمله انگلستان، فرانسه و اسرائیل به مصر اغار شد (Holsti, 1994: 572). یا جرج بوش پدر در سال ۱۹۹۱، صدام حسین را «هیتلر دیگر» نامید او پس از اینکه ارتش عراق در اوت ۱۹۹۰ به کویت حمله و در کمتر از نیم روز این کشور را اشغال کرد، در راس ائتلافی بین‌المللی متشکل از برخی از کشورهای غربی - آفریقایی و کشورهای عرب حاشیه خلیج فارس به عراق حمله کرد. (Stein, 2005, 104)

ب: تصویر ذهنی

در فرهنگ علوم سیاسی، تصویر ذهنی در معنای «انگاره یا تصور از یک چیز، موضوع یا شخص که در افراد جامعه وجود دارد» آمده است (Aghabakhshi & Afshari-Rad, 2004: 306) تصاویر ذهنی برای فرد کارکرد « قالب‌دهی و سازماندهی جهان پیچیده اطراف خود را» دارند (Voss and Dorsey, 1997: 8) به باور هرمان «تصاویر ذهنی نوعی کلیشه هستند که ذهن برای طبقه‌بندی کردن حوادث و افراد به کار می‌گیرد. تصاویر ذهنی در ساده‌سازی جهان پیچیده بسیار مفید هستند، اما آنها تصمیم‌گیر را در خطر تعمیم افراطی و جانبداری قرار می‌دهد» (Herrmann et al., 1997: 403-433) «هرمان» تصاویر ذهنی رهبران سیاسی شوروی سابق را نسبت به ایالات متحده و بالعکس مورد بررسی قرار داده است که با تصاویر ذهنی همانند «امپریالیست‌ها» و «استثمارگران حریص توده‌ها» همخوانی داشت (Herrmann, 1985: 665-697) تصاویر ذهنی در صورتی که به شکل پایدار بوده و فاصله زیادی با واقعیت داشته باشند، تبدیل به «سوء تصورات»^۱ یا «کلیشه‌ها»^۲ می‌شوند. به باور «هیل» نیز در اغلب قریب به اتفاق موارد، تصورات به کلیشه تبدیل می‌شوند و با از دست دادن قدرت تکامل هر چه بیشتر از شواهد عینی به دور می‌افتند. (Hill, 2008: 159-161) در روان‌شناسی سیاسی، «تئوری انتساب»^۳ که به مطالعه تصورات می‌پردازد، در تلاش است تا انواع مختلفی از نسبت‌های نادرست و تعصب‌آلود و همچنین تصاویر ذهنی

^۱ - Misperception

^۲ - Stereotypes

^۳ - Attribution Theory

را که معمولاً مردم و نخبه‌گان یک کشور نسبت به کشور دیگر انجام می‌دهند، تشخیص دهد (Rosati, 1995: 57) مشهورترین استفاده از این تئوری توسط «دنیل هیرد استویت» بر اساس مصاحبه با بسیاری از فعالان سیاسی در مصر، اسرائیل، اردن، لبنان و سوریه صورت گرفته و نشان از اشتباهات اسنادی بنیادی از مشارکت‌کنندگان در منازعه اعراب - اسرائیل بوده است که تصاویر ذهنی مبهم و نادرستی نسبت به همدیگر داشتند و در کنش سیاسی آنها تاثیرگذار بود (Heradstveit, 1979)

ج: طرحواره

طرحواره‌ها قالب‌هایی هستند که از تولد در ذهن و شخصیت ما ایجاد شده‌اند و ما با آن‌ها دنیا را می‌بینیم و تمام روابط ما طبق این قالب‌ها رقم می‌خورند «طرحواره^۱» از دیدگاه یانگ «باورهای عمیق و مستحکم فرد در مورد خود و جهان هستند و حاصل آموزه‌های سالهای نخستین زندگی اند. طرحواره‌ها دانش ما در مورد خودمان و جهان هستند و به ما می‌گویند چگونه هستیم و جهان چگونه است» (Yang et al., 2007) ممکن است از وجود طرح‌واره‌ها آگاه نباشیم ولی آن‌ها در زندگی ما تأثیرات زیادی دارند و ممکن است الگوهایی که از روابط خود در دوران کودکی آموخته‌ایم را در روابط بزرگسالی تکرار کنیم. یانگ می‌گوید طرح‌واره‌های ناسازگار اولیه به خاطر تجربیات بد دوران کودکی ایجاد شده و محصول برآورده‌نشدن نیازهای دوران کودکی هستند (Gitta et al., 2015) طرح‌واره در صورت‌های مختلفی ممکن است بروز پیدا کند؛ برای مثال در طرحواره وابستگی در فرد این باور شکل گرفته که نمی‌تواند به‌تنهایی مسئولیت‌های مختلف را انجام دهد. الکساندر جرج، طرحواره را دارای نقش مهم و مناسب در مطالعه متغیرهای شناختی رفتار تصمیم‌گیری رهبران سیاسی می‌داند. به نظر وی طرحواره‌ها اشاره به اصول کلی افراد درباره زندگی اجتماعی دارد، این اصول در سطح ذهنی و نسبتاً خصوصی وجود دارد و افراد را قادر به نظم‌دهی روابط خود با محیط اجتماعی می‌کند. (George, 1979: 3)

د: سیستم باورها

سیستم باورها را می‌توان به مثابه «نقشه شناختی»^۲ به تصویر کشید. تصویری کلی از سیستم باورها به صورت یک مجموعه منسجم و مرتبط با هم به طوری که با در کنار هم قرار دادن اجزای آن می‌توان تصویر کلی فرد و نحوه نگرش وی از هستی، انسان و نحوه شناخت او را دریافت. در قالب نقشه شناختی سیستم باورها، به صورت یک نظام دانایی با لایه‌های مختلف و به تعبیر روزنبرگ شبیه «تار عنکبوت»

¹ - Schema

² - Cognitive Map

توصیف می‌شوند که تمام باورها به وسیله رشته‌هایی که از مرکز سرچشمه گرفته‌اند، به هم متصل شده‌اند. (Rosenberg, 1986: 735) سیستم باورها اندیشه‌هایی هستند که فرد به درستی و حقانیت آن‌ها اعتقاد دارد (Parsa, 2004: 312) بنابراین در وهله اول نقطه تمایز باورها از سایر مفاهیم پذیرش درونی و قلبی آنهاست. باورها از درجه بالایی از یقین برخوردارند. این مساله به ویژه در ارتباط با باورهای دینی بسیار پررنگ است. معتقدان و مومنان به مشیت الهی معتقدند هر کنشی در سرنوشت انسان موثر است، آنها به حضور خداوند در پیشبرد کارها یقین دارند و برای همین نگرانی کمتری درباره عواقب منفی کارها احساس می‌کنند. (Soleimani, 2019)

باورها به صورت سلسله مراتبی هستند. به عبارت دیگر اعتقادات و باورهای پیرامونی منبعث از باورها مرکزی هستند. لایه مرکزی باورها، لایه‌های میانی و بیرونی را شکل داده و در مقایسه با آنها از انعطاف و تغییر و تحول کمتری برخوردار است (Rosenberg, 1986: 735) باورها پدیده‌ای اتفاقی و یا مجموعه‌ای غیرمرتبط از همدیگر نیستند، بلکه «پیکربندی از ایده‌ها و نگرش‌ها هستند که با برخی محدودیت‌ها و وابستگی‌های متقابل کارکردی به همدیگر ملزم شده‌اند» (Converse, 1964) سیستم باورها ماهیتی آگاهانه داشته و محصول دانش و تجربه افراد هستند.

سه مقوله استدلال، انتخاب و تصمیم‌گیری تحت تاثیر وجوه مختلف نقشه شناختی هستند. در سیاست خارجی و روابط بین‌الملل فهم بسیاری از تصمیمات با ارجاع به نظام باورهای تصمیم‌گیران سیاست خارجی امکان‌پذیر است برای مثال بنیان‌های نگرش جدید حضرت امام خمینی بیش از اینکه با مفاهیم و نظریه‌های موجود در سیاست خارجی قابل تبیین باشد، به سرچشمه اصلی تفکرات ایشان یعنی باورهای دینی و مذهبی اتکا دارد. (Soleimani, 2023)

۲-۳. موانع محیطی

در تمثیل یارانه ای از ذهن که اطلاعات از طریق حواس به آن منتقل می‌شود، با برخی از موانع و مشکلات محیطی مواجه هستیم که در ورودی و نحوه دریافت اطلاعات و بالتبع استدلال، انتخاب و تصمیم‌گیری تاثیرگذار هستند. ظرفیت پذیرش اطلاعات، درستی یا نادرستی اطلاعات، محدودیت‌های زمانی و عدم دسترسی به اطلاعات مجموعه عوامل تاثیرگذار محیطی در فرایند شناخت هستند. مراد از عوامل محیطی، موانع و شرابطی است که در جریان دستیابی به اطلاعات و همچنین دسترسی به اهداف وجود دارد. مدل‌های شناختی تاکید دارند که ممکن است در عالم سیاست ابهام زیادی در اطلاعات دریافتی وجود داشته باشد و نمی‌توان به راحتی صحت و سقم این اطلاعات را تایید کرد. برخی از این

موانع محیطی را می‌توان به شرح زیر اشاره کرد؛ عدم دسترسی کامل به اطلاعات، نامشخص بودن اهداف، عدم امکان شناسایی تمامی بدیل‌های ممکن (Doherty & Faltzgraf, 2009: 729) نقش بحرانیها و تنگناهای زمانی (Saadat, 1990:71); (Soleimani, 2011) (Mintz & Derouen, 2010: 25) بری بروک و لیند بلوم این پیش فرض که تصمیم‌گیران تمام بدیل‌های موجود را بررسی کرده و تمام عواقب آن را مورد ملاحظه قرار دهند، عملاً در جهان اجتماعی غیرقابل تحقق می‌دانند. وجود اشراف کامل و انجام نوعی تحلیل جامع به دلیل پرهزینه بودن و وجود تنگناهای زمانی معمولاً غیرقابل اجرا است. از نظر آنها هر راه‌حلی تحت تاثیر عواملی چون توانایی فرد برای حل مسائل، حجم اطلاعات موجود، هزینه تحلیل از حیث نفرت، منابع و زمان و لاینفک بودن واقعیت و ارزش در عمل محدود است (Doherty & Faltzgraf, 2009: 729)

۳-۳. نقش سوگیری‌ها و تحریفات شناختی

خطا‌های ادراکی و شناختی ناشی از فعالیت‌های ناخودآگاه ذهنی در پردازش اطلاعات هستند و باعث می‌شوند تصمیم‌گیرندگان اطلاعات را به صورت نادرست پردازش کنند و به تصمیمات و قضاوت‌های نادرست روی آورند. همه انسان‌ها دچار سوگیری‌های شناختی هستند و حتی با اطلاع از این سوگیری‌ها نیز نمی‌توان اطمینان حاصل کرد که در معرض سوگیری‌ها قرار نگیرند. تنها اطلاع و آگاهی از این سوگیری‌ها باعث کاهش تاثیر آنها خواهد شد. سوگیری شناختی عموماً ماهیت ناآگاهانه دارند و باعث می‌شوند تفکر و استدلال دچار تحریف شود، انتخاب عقلانی و داوری صحیح نکند، نتیجه‌گیری نادرست کند و تصمیم اشتباه بگیرد. (Rezaian et al., 2019: 7) در ادامه به برخی از مهمترین سوگیری‌های شناختی که استدلال، انتخاب و تصمیم‌گیری را تحت تاثیر قرار می‌دهند، اشاره می‌شود.

انسجام شناختی^۱: انسجام شناختی یا یکپارچگی شناختی به این معناست که افراد به اطلاعاتی که همخوان با تصویر و عقاید پیشین آنها نیست، کم‌تر بها می‌دهند و یا اینکه توجه بیش از حدی به اطلاعات همخوان با عقاید و تصاویر ذهنی خود نشان می‌دهند. برای مثال جان فاستر دالاس به کرات اطلاعاتی را که با عقاید قبلی او درباره اتحاد شوروی متناقض بود، کم توجهی می‌کرد (Mintz & Derouen, 2010: 97) مشکل یکپارچگی شناختی این است که باعث می‌شود تصمیم‌گیرنده در تصمیم

خود بیش از حد مطمئن باشد؛ دیدگاههای جایگزین مهم را کنار بگذارد؛ مانع تغییر شده و منجر به سیاستهای انعطاف‌ناپذیر شود (Jervis, 1976:117-143).

اثر فرار از ابهام:^۱ در سوگیری فرار از ابهام، افراد تحت تأثیر فقدان اطلاعات یا «ابهام» ترجیح می‌دهند گزینه‌ای که احتمال مشخص و معلومی دارد را انتخاب کنند و به همین دلیل به سراغ گزینه‌های ناشناخته و مجهول نمی‌روند. (Frisch & Baron, 1988) اثر فرار از ابهام را می‌توان در حوزه سیاست خارجی و روابط بین الملل به ویژه در زمانی که در کشوری دولتی جدیدی از طریق انتخابات یا کودتا روی کار می‌آید، مشاهده کرد، با وجود اینکه سیاست‌ها و شعارها و جهت‌گیری‌های دولت جدید ممکن است در راستای منافع ملی کشور فرضی باشد، اما همچنان نگرانی و ابهام در برقراری روابط با آن دیده می‌شود. **اثر لنگر انداختن:**^۲ در اثر لنگر انداختن ذهن در فرآیند تصمیم‌گیری به نخستین اطلاعاتی که به دست می‌آورد، تکیه می‌کند و اطلاعات دیگر را در نظر نمی‌گیرد. در قضاوت زود هنگام اثر لنگر انداختن به وضوح قابل مشاهده است و می‌تواند قضاوت ما را منحرف کند و ما را از به‌روزرسانی برنامه‌ها یا پیش‌بینی‌هایمان تا آنجا که باید باز دارد. (Lovallo & Kahneman, 2003)

راه حل دم دست:^۳ آموس تورسکی و دنیل کاهنمن نشان دادند، افراد احتمال وقوع یا تکرار هر رویداد را بر اساس تعداد دفعاتی که می‌تواند آن احتمال را به یاد آورد، ارزیابی می‌کنند (Tversky & Kahneman, 1973). مثلاً مقامات سیاسی کره جنوبی پس از دیدن یک عکس از آزمایش اتمی متقاعد شوند که احتمال یک جنگ هسته‌ای بسیار بالاست و اینگونه دچار خطای شناختی می‌شوند. یا ورود هواپیماهای جنگی روسیه به حریم هوایی کشورهای عضو ناتو باعث شده تا برخی از سیاستمداران از خطر آغاز جنگ جهانی سوم سخن گویند.

اثر چشم و هم‌چشمی:^۴ نوعی سوگیری شناختی است که طی آن، فرد عملی را فقط به این دلیل انجام می‌دهد که دیگران نیز دارند، همان کار را می‌کنند. در انتخابات و رأی دادن اثر چشم و هم‌چشمی را می‌توان دید. (Kiss & Simonovits, 2014) (Schmitt, 2015) موج انقلاب‌های جهان عرب که از سال ۲۰۱۰ در تونس آغاز شد، نشانی از اثر چشم و هم‌چشمی است که نقطه آغاز اعتراضات و راهپیمایی‌ها در خاورمیانه و شمال آفریقا موسوم به بهار عربی یا بیداری شد.

¹ - Ambiguity Effect

² - Anchoring Effect

³ - Availability heuristic

⁴ -bandwagon effect

نقطه کور تعصب^۱: امیلی پرونین و همکاران در این سوگیری شناختی معتقدند فرد تعصب را در داوری‌های دیگران تشخیص می‌دهد، اما در قضاوت‌های خودش نه. (Pronin, & Lin, & RossView, 2002)

پشتیبانی از انتخاب^۲: در این سوگیری شناختی ذهن گزینه‌ای که انتخاب کرده را دارای ویژگی‌های مثبتی و گزینه‌های دیگر را عاری از این وجوه و پر از خطا و ایراد می‌داند. (Lind, & Visentini & Mäntylä, & Del Missier, 2017), (Mather & Johnson, 2000)

خوشه‌انگاری^۳: تامس گیلوویچ در سوگیری شناختی خوشه‌انگاری معتقد است ذهن رد و نشان یک ارتباط را در میان اجزای یک مجموعه پیدا می‌کند در حالی که آن اجزا تصادفی گرد هم آمده‌اند و ارتباط معناداری بین آنها وجود ندارد. (Gilovich, 1991) همزمانی تصادفی برخی از تحولات و رویدادهای داخلی و منطقه‌ای ذهنیت بسیاری از سیاستمداران و حتی پژوهشگران علم سیاست را به این سمت سوق می‌دهد که نوعی طراحی و برنامه‌ریزی در پس این رویدادها و اتفاقات وجود داشته است در حالی که در عالم واقع چنین ارتباطی بین پدیده‌ها وجود ندارد. برای مثال وقتی آلمانی‌ها در جنگ جهانی دوم لندن را بمباران می‌کردند، این تصور پیش آمد که بعضی از محله‌ها عمداً بیشتر از بقیه بمباران می‌شوند و دولت وقت نیز تحقیقاتی در این مورد انجام داد؛ اما در نهایت مشخص شد، محل بمباران‌ها تصادفی بوده است.

فروپاشی‌انگاری^۴: در این سوگیری شناختی ذهن گذشته را مثبت و آینده را منفی می‌بیند و فرایند جامعه را رو به زوال تصور می‌کند و نوستالژی بازگشت به گذشته دارد. در فروپاشی‌انگاری یا انحطاط اوضاع بدتر از گذشته ارزیابی می‌شود. مطالعه‌ای که توسط YouGov در سال ۲۰۱۵ انجام شد نشان داد که ۷۱ درصد از شرکت‌کنندگان فکر می‌کردند که جهان در حال بدتر شدن است و تنها ۵ درصد از شرکت‌کنندگان فکر می‌کردند که جهان در حال بهتر شدن است (Etchells, 2018) (Elchardus, 2017) برای مثال در بخش‌هایی از جامعه ایران در سال‌های اخیر، اشتیاق به گذشته عصر پهلوی و بروز حس نوستالژیک نسبت به آن شکل گرفته است. یعنی یأس از حال و اشتیاق به گذشته، جامعه امروز ایران، در مواجهه با سختی معیشت، تصویر مبهم از آینده و یأس از حال و برای تسکین درد، به گذشته‌ای

^۱ - Bias blind spot

^۲ - Choice-supportive bias

^۳ - Clustering Illusion

^۴ - Declinism

رؤیایی و پیراسته شده مشتاق می‌شود که در ذهن خود پرداخته است. این بستر روانی برساخته و فربه شده در جامعه، زمینه نادیده‌انگاری هر نوع کاستی دوره پهلوی را در اذهان جامعه فراهم نموده است (Nabatian, 2023: 119)

تاثیر قالب‌بندی^۱: در قالب‌بندی یا اثرات سیستمیک ویژگی‌های اساسی یک مسئله تغییر نمی‌کند و افراد همچنان با گزینه‌ها و نتایج یکسانی روبرو هستند، اما آنچه تغییر می‌کند، چگونگی تفکر درباره آن مسئله است که به انتخاب‌های مختلف منجر می‌شود. اثر قالب‌بندی می‌تواند تأثیر قابل توجهی بر افکار عمومی داشته باشد. گاهی اوقات، موضوعات یا موقعیت‌هایی که به نفع اکثریت افراد است، به دلیل قالب‌بندی‌های منفی، می‌توانند به صورت نامطلوب دیده شوند. به همین ترتیب، موضع‌گیری‌ها و رفتارهایی که به نفع عمومی نیستند، ممکن است محبوب شوند، زیرا ویژگی‌های مثبت آن‌ها به طور مؤثر تأکید می‌شود. (Druckman, 2001) اثر قالب‌بندی معمولاً در رقابت‌های انتخاباتی خود را نشان می‌دهد. با توجه به محاسبه سود و زیانی که افراد در جریان انتخاب کاندیداها انجام می‌دهند، به پیش‌بینی انتخاباتی توجه دارند، در اینکه نتایج پیش‌بینی‌ها در چه قالبی بیان شود، می‌تواند در کاندیدای انتخابی افراد تأثیرگذار باشد. نامزدهای انتخاباتی ممکن است آمارهای خاصی را در سخنرانی‌ها یا کارزارهای انتخاباتی برجسته کنند، تا افکار عمومی را به نفع خود سوق دهند. همچنین سیاستمداران ممکن است یک خط مشی خاص را به عنوان راه حلی برای یک مشکل یا به عنوان تهدیدی برای جامعه تنظیم کنند که بر نحوه درک و حمایت عمومی از سیاست تأثیر بگذارد.

انگ بی‌درنگ^۲: لی دیوید راسو و همکاران معتقدند افراد در توضیح و قضاوت رفتار دیگران عوامل محیطی و شرایطی را که آن فرد در آن قرار دارد، نادیده می‌گیرد و بیشتر بر شخصیت و ویژگی‌های ذاتی تأکید می‌کند. به عبارت دیگر تصور می‌شود ویژگی‌های شخصیتی افراد در مقایسه با سایر عوامل تأثیر بیشتری بر اعمال آنها دارد. (Gawronski, 2007) (Ross, 1977). در یک پژوهش از شرکت‌کنندگان خواسته شد مقالاتی را در موافقت یا مخالفت با فیدل کاسترو بخوانند و سپس برآورد کنند، آیا نویسنده طرفدار کاستروست یا مخالفش. وقتی به شرکت‌کنندگان گفته شد، هر نویسنده آزادانه موضع موافق و مخالفش را درباره کاسترو مطرح کرده، شرکت‌کنندگان آنانی را که زبانی مثبت به کار گرفته بودند، هوادار کاسترو قلمداد کردند که قابل انتظار بود. اما وقتی به آنان گفته شد که موضع هر نویسنده با پرتاب سکه

^۱ - Framing effect

^۲ - fundamental attribution error

و کاملاً از روی شانس مشخص شده، در کمال تعجب باز هم بیشتر شرکت‌کنندگان کسانی را که درباره کاسترو مثبت نوشته بودند، هوادار وی و کسانی را که درباره کاسترو منفی نوشته بودند، مخالف وی قلمداد کردند. به زبان ساده، شرکت‌کنندگان قادر نبودند، به درستی تاثیر محدودیت شرایط نویسندگان را ببینند و در هر حالتی به نویسندگان انگ هواداری یا مخالفت می‌زدند.

پس‌نگری^۱: در این سوگیری شناختی ذهنی فرد پس از رخ دادن یک اتفاق، گمان می‌کند که از اول از آن خبر داشته است و با گفتن جملاتی شبیه «ته ذهنم از اول مطمئن بودم» یا «الان که فکر می‌کنم از اول می‌دانستم چنین خواهد شد» از قابل پیش‌بینی بودن رویداد صحبت می‌کند در حالی که در واقعیت شواهد اندکی برای پیش‌بینی وجود داشته است (Roese & Vohs, 2012) «دوروتی دیترش» و «متیو اولسون» در سال ۱۹۹۳ تحقیقی انجام دادند تا میزان تغییر پیش‌بینی رای‌دهندگان بعد از یک انتخابات را مورد سنجش قرار دهند. آنها قبل از رای مجلس سنا برای نامزد دیوان عالی کشور، «کلارنس توماس» از شرکت‌کنندگان خواسته بودند نتیجه این رای‌گیری را پیش‌بینی کنند. یک ماه پس از مشخص شدن نتیجه، آنها مجدداً از شرکت‌کنندگان خواستند که پیش‌بینی و میزان قطعیت خود را به خاطر آورند و نتیجه این شد که قبل از رای‌گیری سنا، ۵۸ درصد معتقد بودند کلارنس توماس رای اعتماد می‌گیرد ولی بعد از مشخص شدن نتیجه، ۷۸ درصد مدعی شدند که آنها از ابتدا می‌دانستند که توماس رای اعتماد خواهد گرفت. (Dietrich & Olson, 1993: 173)

پیوندانگاری^۲: پدیده‌ای است که ذهن خیال می‌کند پدیده الف به پدیده ب ربط دارد در حالی که در واقعیت بین آن دو پدیده ارتباطی معنادار، وجود ندارد. پیوندانگاری را نخستین بار لورن چپمن، محقق دانشگاه ایلینوی جنوبی در شهر کاربوندیل، در سال ۱۹۶۷ به کار برد. پدیده‌هایی همچون خرافات، اعتقاد به سحر و جادو و تعصبات قومی قبیله‌ای همه تا حدی تحت تاثیر پیوندانگاری هستند. در اینگونه موارد ذهن دو گروه مستقل پیشامد را به اشتباه به هم پیوند می‌زند. بررسی‌های متعددی در علوم شناختی ثابت کرده‌اند که ذهن بین دو گروه از خاطرات تبعیض قائل می‌شود: خاطراتی را که به آسانی به یاد می‌آورد، بیش از اندازه مهم و خاطراتی را که به سختی به یاد می‌آورد، کمتر از حد معمول تلقی می‌کند. (Hamilton & Gifford, 1976) اظهارنظرهایی که تحت تاثیر نوعی رویکردهای نژادپرستانه

^۱ - Hindsight bias

^۲ - Illusory correlation

شکل گرفته‌اند، بسیار دیده می‌شود که افراد بین وقوع یک رخداد و ویژگی‌های مثل ملیت، رنگ پوست، قومیت و زبان ارتباط و پیوند برقرار می‌کنند.

منفی‌نگری^۱: جان تی. کیسیوپو در یک آزمایش از بین سه مدل تصاویر؛ تصاویری که احساسات مثبت را برمی‌انگیختند (مانند یک منظره زیبا یا یک غذای خوشمزه)، تصاویری که احساسات منفی را برمی‌انگیختند (مثل جنازه یک گربه یا صورتی آسیب‌دیده) و تصاویری عاری از احساسات (مانند تصویر اشیاء). وی همزمان تحریک الکتریکی قشر مغز را ثبت می‌کرد. مطالعات کیسیوپو به روشنی نشان داد که مغز به تصاویر منفی واکنش قوی‌تری نشان می‌دهد در نتیجه دیدگاه ما به شدت تحت تاثیر اخبار منفی است تا اخبار مثبت (Cacioppo & Berntson, 1994). (Cacioppo & Gardner & Berntson, 1997) یکی از مهمترین تاثیرات این سوگیری شناختی بی‌اعتمادی و احساس نگرانی است که در تصمیم‌گیری‌های سیاسی می‌تواند تاثیرگذار باشد.

اثر شتر مرغ^۲: بر اساس یک افسانه قدیمی شتر مرغ هرگاه از چیزی بترسد، سر خویش را زیر شن فرو می‌برد، با این گمان که خود از شر دشمن در امان است. به این سوگیری شناختی مثل کبک زیر برف پنهان شدن هم گفته می‌شود. اثر شتر مرغ نوعی سوگیری شناختی است که ذهن مایل است از برخی مسائل دائماً چشم‌پوشی کند و اصطلاحاً خودش را مخفی کند. دان گالای و اورلی سید در سال ۲۰۰۶ با مطالعه رفتار سرمایه‌گذاران بازار بورس به این نتیجه رسیدند که وقتی شاخص‌های بازار روند نزولی دارد، بسیاری از سهام‌داران از بررسی مداوم اخبار بازار و وضعیت سرمایه‌شان خودداری می‌کنند و از حضور در هر موقعیتی که ممکن است در نظرشان منفی جلوه کند، اجتناب می‌کنند. این خطای شناختی سبب می‌شود، فرد اطلاعات ضروری فراوانی را از دست بدهد، در نتیجه فرد دچار خطا در قضاوت‌هایش می‌شود. (Galai & Sade, 2005)

نتیجه‌نگری^۳: نوعی سوگیری شناختی است که ذهن در تصمیم‌گیری به جای آنکه کل فرایند تصمیم‌گیری را مد نظر قرار دهد، فقط به نتایج تصمیم اهمیت می‌دهد. جاناتان بارون و جان سی هرشی، در سال ۱۹۸۸ در تحقیقی به بررسی این سوگیری شناختی پرداختند. سناریو در مورد پزشکی بود که باید درباره یک جراحی حیاتی تصمیم می‌گرفت و بر اساس نتایج جراحی طراحی شده بود. به یک گروه از

^۱ - Negativity bias or effect

^۲ - Ostrich Effect

^۳ - Outcome bias

شرکت کنندگان سناریو با نتیجه مثبت و به گروه دیگر با نتیجه منفی داده شد، با این که در هر دو سناریو درصد موفقیت جراحی یکسان بود. از آنان خواسته شد به کیفیت تصمیم پزشکی پیش از جراحی نمره دهند. نتیجه اینکه گروهی که سناریو با نتیجه بد را داشتند نمره پایین تری به تصمیم پزشک دادند تا گروه دیگر (Baron & Hershey, 1988)

د: نقش هیجانات و احساسات

علم عصب شناسی به نقش احساس و عاطفه و همینطور نقش فرایندهای عصبی منتج به اتخاذ تصمیم و کنش می پردازد. علی رغم اینکه نتایج تجربی هنوز از قطعیت فاصله دارند، دو نتیجه علم عصب شناسی در ارتباط با فرایندهای استدلال و انتخاب و تصمیم گیری آشکار و معلوم است؛ نخست اینکه به نظر نمی رسد بسیاری از محاسبات ناشی از فرایندهای تفکر حساب شده باشند، بلکه ناشی از فرایندهای عصبی ناخودآگاه است، مغز می تواند در ثانیه حدود ۱۱ میلیون اطلاعات را جذب کند اما ۴۰ مورد از آنها را به صورت آگاهانه پردازش کند. دوم اینکه به نظر می رسد بسیاری از تصمیمات و کنش ها محصول واکنشهای شدید عاطفی باشند (Stein, 2005:110)

کاهنمن نشان داده است که مغز انسان، ۹۵ درصد تصمیمات را به شکل شهودی و بدون داشتن دلیل منطقی و از منابع ناشناخته اتخاذ می کند. این تصمیمات سریع و ناخودآگاه، اتوماتیک و بیشتر متعلق به حوزه احساسات و عواطف هستند، کاهنمن به عنوان برنده نوبل اقتصاد که آثار متعددی از جمله فکرکردن سریع و کند را نوشته، سهم تصمیمات منطقی و عقلانی را تنها ۵ درصد می داند. (Kahneman, 2013) «بنجامین لیبِت^۱» در آزمایش مشهورش در دهه ۱۹۸۰ متوجه شد که سیگنال های مغزی مرتبط با حرکت، نیم ثانیه قبل از اینکه شخص به صورت هشیار تصمیم به حرکت بگیرد، صورت می گیرد. اگر این تحقیقات ادامه پیدا کند، نتایج آن در فهم تصمیم گیری و رفتار سیاسی کمک شایانی خواهد کرد و تصویر متفکرانه، حساب شده از انسان و تصمیم گیری عقلانی که بسیاری از تصمیمات را تحت الشعاع قرار داده بود، در مواجهه با شواهد فزاینده نحوه گزینش انسانها تضعیف خواهد شد (Libet, 2005) «جاناتان کوهن^۲» در تفکیک بین احساس^۳ و شناخت^۴ می گوید؛ احساسات فرایندهای خودکار مرتبط با

1 - Benjamin Libet

2 - Jonathan Cohen.

3 - emotion

4 - cognition

پاسخ‌های قوی مثبت و یا منفی ما هستند. کوهن توضیح می‌دهد که مغز مکانیزم‌های مختلفی دارد؛ از یک طرف پاسخ‌های احساسی است که می‌تواند به صورت خودکار، سریع و دقیق صورت گیرد، اما غیر منعطف است و از طرف دیگر شناخت است که سرعت کمتری دارد و ظرفیت آن محدود است، اما بسیار منعطف است... «کاهنمان»^۱ نوع اول یعنی سیستم تصمیم‌گیری مبتنی بر عاطفه را شهودی و همبسته می‌داند و سیستم تصمیم‌گیری نوع دوم را تصمیم‌گیری منطقی و قانون محور می‌داند. نوع اول، ناخودآگاه، خودکار، سریع، با تلاش خیلی کمتر، همبسته و غیر منعطف بوده و در برابر تغییرات کند است. نوع دوم آگاهانه، کند، ناشی از تلاش، متفکرانه، مبتنی بر قانون و منعطف می‌باشد. بسیاری از تصمیمات در شکل نخستین آن که بر احساس متکی است، گرفته می‌شود و در رقابت بین این دو همیشه سیستم منطقی و مبتنی بر قانون درخشان دارد (Cohen, 2005: 3-24) به نظر «روز مک‌دیرموت»^۲ پیشرفتهای جدید در علم اعصاب انبوهی از اطلاعات جدید را درباره چگونگی کارکرد مغز و نحوه تعامل مغز با بدن به نمایش گذاشته‌اند. به نظر وی علم مطالعه اعصاب می‌تواند به این سوال اساسی علم سیاست و روابط بین‌الملل پاسخ دهد که تحت چه شرایطی، احساسات به فهم ما در تصمیم‌گیری کمک می‌کند؟ (Mcdermott, 2004: 697) محققان امروزه به دقت علم اعصاب، احساس و تاثیر آن را بر همکاری‌ها، خاتمه جنگ و مسائل جمعی مطالعه می‌کنند. برای مثال به نظر می‌رسد، مردم نسبت به ایثار و اعتماد علاقه نشان می‌دهند و حساسیت فوق‌العاده‌ای به کشف خیانت و واکنش به آن دارند. بنابراین هنجارهایی که در برخی موارد و تحت شرایط خاص مدل انتخاب عقلانی برای محاسبه سود و زیان وضع کرده‌اند، موجب اسباب آزار و اذیت تصمیم‌گیرانی که برای احساسات و دلایل اخلاقی ارزش و جایگاه قائل هستند، خواهد شد (Stein, 2005: 109-113) اثر مشترک مارکوس، نیومن و مک کوئن به خوبی تلاش کرده است به نقش امید، ترس، اضطراب و خشم بپردازد که طرز فکر و عمل سیاسی ما را شکل می‌دهد (Marcus et al., 2007) یکی از عرصه‌های مهم استفاده از هیجانات و احساسات میتینگ‌ها و مناظرات انتخاباتی است. اینکه نامزدهای انتخاباتی بر روی احساسات یا قدرت تحلیل و عقلانیت مخاطبان خویش تاکید می‌کنند، می‌تواند نتایج متفاوتی داشته باشد. در مناظرات همه‌پرسی اسکاتلند، الکس سالموند به شدت مخاطبان اسکاتلندی و احساسات آنها را مورد خطاب قرار می‌داد، در حالی که رقیب

او آلیستر دارلینگ از مفاهیم انتزاعی تری استفاده می‌کرد. پس از آن، اکثریت قاطع ۷۱ درصد از بینندگان گفتند که الکس سالموند در مناظره برنده شد.

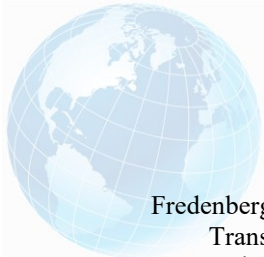
نتیجه‌گیری

رابطه علوم شناختی و سیاست کمتر توجه محققان علاقه‌مند به مطالعات بین رشته‌ای را به خود جلب کرده است، با این وجود دستاوردهای محسوس علوم شناختی به وضوح سایر رشته‌ها را تحت تاثیر قرار داده است. به نظر می‌رسد، چنین پیوندی در ارتباط با علوم سیاسی نیز ضروری است. مطالعات و پژوهش‌های نگارنده در حوزه سیاست خارجی و مهمترین مقوله آن یعنی تصمیم‌گیری نشان داده است که از دستاوردهای علوم شناختی می‌توان در تحلیل سیاست خارجی استفاده کرد. درباره اهمیت علوم شناختی اگر چه هنوز راههای نرفته و دنیای ناشناخته وجود دارد، اما از نظر برخی اهمیت آن به اندازه تحول‌های پارادایمی در علم شمرده می‌شود، به طوری که اگر کوپرنیک، زمین را از مرکز عالم هستی بیرون انداخت و داروین، انسان را از جایگاه بلندی که در زیست‌شناسی برایش قائل بودند، کنار گذاشت، محققان علوم شناختی از جمله کاهنمان نشان داد که در ما انسان‌ها بر خلاف آنچه می‌اندیشیدیم، سهم تصمیمات منطقی و عقلانی تنها ۵ درصد است. یکی از اصلی‌ترین حوزه‌های مورد توجه علوم شناختی که در مورد قضاوت‌ها، نحوه استدلال و تفکر ما و نیز تحلیل و انتخاب ما است، به تعبیر یکی از محققان سه یافته شناختی بیش از همه خود را نشان می‌دهد؛ اول افراد بیشتر قضاوت‌ها و انتخاب‌های خود را به صورت خودکار انجام می‌دهند و نه حساب شده «خودکار اندیشیدن». دوم چگونگی اقدام و تفکر افراد بستگی به این دارد که اطرافیان آنان چه کاری انجام می‌دهند و چه فکری می‌کنند این یعنی «اجتماعی اندیشیدن» سوم افراد در یک جامعه مشخص نظر مشترکی درباره تعبیر جهان و پیرامون خود و درک خودشان دارند. این را «اندیشیدن به واسطه الگوهای ذهنی» می‌نامند. اگر بخواهیم از این دستاوردها در علم سیاست صحبت کنیم، انتخاب مفهومی گسترده و اجتماعی از سیاست که آن را به لایه‌های مختلف اجتماعی می‌برد، شاید در تحلیل ما از رابطه میان این دو دانش راهگشا باشد. سیاست همانند سایر علوم انسانی از جمله اقتصاد دائما با تجزیه و تحلیل، استدلال انتخاب و تصمیم‌گیری همراه است. در این زمینه باید به بررسی این مهم پرداخت که علوم شناختی چه دستاوردها و یافته‌هایی دارد که به ما در فهم گسترده از سیاست و اصلاح و بهبود آن یاری رساند؟ به سهم خود این مقاله تلاش کرد این ارتباط را در ۴ حوزه یعنی نقشه شناختی، محدودیت و عوامل محیطی، سوگیری‌ها و یافته‌های علم اعصاب مورد بررسی قرار دهد.

References

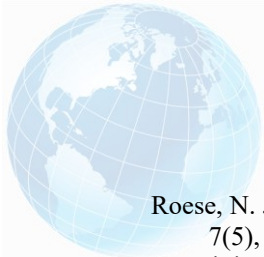
- Agha Bakhshi, A.A & Afshari Rad, M.(2004). Culture of Political Science, Tehran, Chapar, (In Persian).
- Bahloul. H., & Ghaffari, M. (2010). An Introduction to the Relationship between the Biological and Cognitive Domains of Policymakers: Brain, Mind and Decision, Public Policy Quarterly, 6(3).33-57 (In Persian).
- Baron, j. & Hershey.j.c.(1998). Outcome bias in decision evaluation, journal of personality psychology, 54(4), pp 569-579.
- Bashirieh, H. (2003). Political Science Education, Tehran, Contemporary Perspective. (In Persian).
- Biyabangard, E. (2005). Educational Psychology, Tehran, Virayesh (In Persian).
- Cohen, J. D. (2005). The vulcanization of the human brain: A neural perspective on interactions between cognition and emotion. Journal of Economic Perspectives, Volume. 19, Issue 4.
- Converse, P. E.(1964). The Nature of Belief Systems in Mass Publics; in Ideology and Discontent, edited by David Apter, New York; The Free Press.
- Dahl, R. (1985). New analysis of politics, translated by Hossein Zafarian, Tehran, Translator's Publications. (In Persian).
- Darzi, Q. (2018). An introduction to the application of cognitive sciences in Quranic studies, Quranic studies and Islamic culture, 2 (1).43-57 (In Persian).
- David L. H. & Gifford, R. K. (1976). Illusory correlation in interpersonal perception: A cognitive basis of stereotypic judgments, Journal of Experimental Social Psychology, Volume 12(4), 392-407.
- Dietrich, D & Olson, M.(1993). A Demonstration of Hindsight Bias Using the Thomas Confirmation Vote, Psychological Reports, 72(2).377-378.
- Dougherty, J. & Faltzgraff. R. (1999). Conflicting Theories in International Relations; translated by Alireza Tayeb and Vahid Bozorgy, Tehran, Qoms, 5th edition. (In Persian).
- Druckman, J. (2001). The Implications of Framing Effects for Citizen Competence. Political Behavior, 23(3), 225-256.
- Duverger, M. (1969). Principles of Political Science, translated by Abolfazl Ghazi, Tehran: Amir Kabir. (In Persian).
- Halsty, K. J. (1994). Fundamentals of International Policy Analysis; 5th edition, translated by Bahram Mostaqueemi and Masoud Taromsari, Tehran: Ministry of Foreign Affairs Printing and Publishing Institute. (In Persian).
- Elchardus, M. (2017). Declinism and Populism. Clingendael Spectator, available at: <https://spectator.clingendael.org/pub/2017/3/>
- Estraki, A. et al., (2010). The role of cognitive psychology in analyzing security and information news from a media perspective, Culture and Communication Letter, 5(1)..313-346 (In Persian).
- Etchells, P. (2018). Declinism: Is the world actually getting worse? The Guardian, available at: <https://www.theguardian.com/science/head-quarters/2015/jan/16/>

- Fredenberg, S. (2009). Cognitive Sciences: An Introduction to the Study of the Mind, Translated by Mohsen Fahad Hal and Associates, Tehran, Defense Industries Training and Research Institute. (In Persian).
- Frisch, D. & Baron, J. (1988). Ambiguity and rationality. *Journal of Behavioral Decision Making*, 1(3), 149–157.
- Galai, D., & Sade, O. (2005). The 'Ostrich effect' and the relationship between the liquidity and the yields of financial assets. *SSRN Electronic Journal*, 79(5), 2741-2750.
- Gawronski, B. (2007). Fundamental attribution error. In R. F. Baumeister, & K. D. Vohs (Eds.), *Encyclopedia of social psychology*. Thousand Oaks.
- George, A. L.(1979). The Causal Nexus between Cognitive Beliefs and Decision-Making Behavior: The "Operational Code" Belief System; in Lawrence falkowski (ed); *psychological models in international politics*; boulder, CO, Westview press.
- Ghiyathvand, A. & Arab Yarmohammadi. J.(2010). Mind, Society and Behavior; *Human Decision Making and Development Policy*, *Quarterly Journal of Trend*, 26(87 & 88).151-196 (In Persian).
- Gholizadeh, M. & Rasekhi, A. (2019). An Approach to Security and Information Analysis Using Cognitive and Metacognitive Sciences, Tehran, Hadith Kowsar. (In Persian).
- Gilovich, T. (1991). How we know what isn't so: The fallibility of human reason in everyday life. New York: The Free Press.
- Gitta,J., & Genderen, H. v., & Seebauer, L. (2015). *Breaking Negative Thinking Patterns: A Schema Therapy Self-Help and Support Book*, Wiley-Blackwel.
- Gunnell, J. G. (2007).Are We Losing Our Minds? Cognitive Science and the Study of Politics , *Political Theory*, 35(6). 704-731.
- Haghighat, S.S. (2008). The confrontation of behaviorism and institutionalism in political science. *Methodology of humanities (field and university)*, 14(55). 68-94 (In Persian).
- Heradstveit, D. (197). *The Arab - Israeli Conflict: Psychological Obstacles to Peace*; Universitets forlaget.
- Herrmann, R. & Voss,J. F.& Schooler,T. Y. E. and Ciarrochi, J.(1997). Images in International Relations: An Experimental Test of Cognitive Schemata"; *International Studies Quarterly* , Vol. 41(3).310-340.
- Herrmann, R.K.(1985). Analyzing Soviet Images of the United States: A Psychological Theory and Empirical Study; *Journal of Conflict Resolution*, 29 (4). 665-697.
- Heywood, A. (2003). *Politics*, translated by Abdolrahman Alam, Tehran: Ney Publishing. (In Persian).
- Hill, Ch. (2008). *The Changing Nature of Foreign Policy*; translated by Alireza Tayeb and Vahid Bozori, Tehran: Strategic Studies Research Institute. (In Persian).
- Jervis, R. (1976). *Perception and Misperception in International Politics*, Princeton: Princeton University Press.
- Johnson-Laird, P, N.(2005), *Mental Models and Thought*, In: *The Cambridge Handbook of Thinking and Reasoning*, Edited by: Keith J. Holyoak and Robert G. Morrison, Cambridge university press.
- Johnson,M. (2000). Choice-supportive source monitoring: Do our decisions seem better to us as we age? *Psychology and Aging*. 15 (4): 596–606.
- Kahneman, D. (2013). *Thinking, fast and slow*. New York: Farrar, Straus and Giroux.

- Kharrazi, S. K. & Dolati. R.(2009). Guide to cognitive psychology and cognitive sciences (second edition), Tehran: Jihad Daneshgahi Publications. (In Persian).
- Kiss, Á. & Simonovits.G. (2014). Identifying the bandwagon effect in two-round elections. *Public Choice*. 160 (3/4). 327–344.
- Lakoff, G.(1996). *Moral Politics: What Conservatives Know that Liberals Do Not*. Chicago: University of Chicago Press.
- Leahay, T.(2003), Hardy, Cognition and Learning , in: *Handbook of Psychology Volume!*, publisher: John Wiley & Sons.
- Leftwich, A. (2014). *What is Politics? Political Action and Policy Research*, translated by Mostafa Tajzadeh and Forough Gholipour, Tehran, Ney Publishing. (In Persian).
- Libet, B.(2005), *Mind Time: The Temporal Factor in Consciousness (Perspectives in Cognitive Neuroscience)*. Harvard University Press.
- Lind, M. & Visentini, M. & Mäntylä, T. & Fabio. D. (2017). Choice-Supportive Misremembering: A New Taxonomy and Review. *Frontiers in Psychology*.
- Little, D. (1994). *Explanation in the Social Sciences; An Introduction to the Philosophy of Sociology*, translated by Abdolkarim Soroush, Tehran, Sirat Publishing. (In Persian).
- Lovaglio, D., & Kahneman, D. (2003). Delusions of success: How optimism undermines executives' decisions. *Harvard Business Review*. Avilebel at: <https://hbr.org/2003/07/delusions-of-success-how-optimism-undermines-executives-decisions>
- Marcus, G. & Neuman,R. & MacKuen M. (2007), *The Affect Effect: Dynamics of Emotion in Political Thinking and Behavior*, University of Chicago Press.
- McDermott, R.(2004). The Feeling of Rationality: The Meaning of Neuroscientific Advances for Political Science. *Perspectives on Politics*. 2 (4). 691-706.
- Melser, D.(2004). *The Act of Thinking*, The MIT Press.
- Mintz, A. & Deroen, K.(2010). *Understanding Foreign Policy Decision Making*, Cambridge University Press.
- Motavaseli, M. & Nikonsabati. A.(2009). Cognitive Sciences and Economic Performance, *Economic Research*, 2(91). 177-200 (In Persian).
- Nabatian, M.A.(2002). Transition to the Past, a Path to Liberation from the Deprivation of the Present; Analysis and representation of the role of nostalgia in the purification of the Pahlavi era, *Contemporary Research on the Islamic Revolution*, 5(16). 119-140 (In Persian).
- North, D. C. (1999). Institutions and Economic, in: *Blackwell Companion to Cognitive science*, Blackwell.
- North. D. c.(2000), *The New Institutional Economics and Third World Development*, Edit by J. Harriss, J. Hunter, International Ltd.
- Parsa, M. (2004). *The Field of Modern Psychology*, Tehran, Besat. (In Persian).
- Pronin, E. & Daniel Y. L. (2002), The Bias Blind Spot: Perceptions of Bias in Self Versus Others, *Personality and Social Psychology Bulletin*, 28(3).369-381.
- Rezaian, S. et al. (2019). Conceptual Model of Decision Making with a Cognitive Approach, *Cognitive Sciences Updates*, 21(1) . 1-20. (In Persian)..
- Rizzello,S. (2003). Towards a cognitive evolutionary economics, In: *Cognitive Developments in Economics*, Edited by: Salvatore Rizzello.

- Roese, N. J., & Vohs, K. D. (2012). Hindsight Bias. *Perspectives on Psychological Science*, 7(5), 411-426.
- Rosati, j. A. (1995). A cognitive approach to the study of foreign policy, in :Foreign Policy Analysis: Continuity and Change in its Second Generation, Laura Neack, Jeanne A. K. Hey, Patrick Jude Haney, Prentice Hall.
- Rosenberg, J. P.(1986). Presidential Beliefs and Foreign Policy Decision-Making: Continuity during the Cold War Era. *Political Psychology*, 7(4),733-751.
- Ross, L. (1977). The intuitive psychologist and his shortcomings: Distortions in the attribution process". In Berkowitz, L. (ed.). *Advances in experimental social psychology*. 10. New York: Academic Press.
- Saadat, E. (1993). *Decision Making Process in Organizations*, Tehran: Tehran University Press. (In Persian).
- Schmitt-Beck, R. (2015). Bandwagon Effect , the International Encyclopedia of Political Communication, American Cancer Society.
- Seif, A.A.(2008). *Modern Educational Psychology*, Tehran: Doran. (In Persian).
- Shahrabadi, A. & Bashiri, N.(2007). Herbert Simon: An Innovative Thinker, *Journal of Economics, Stock Exchange and Securities*, 68. 62-65(In Persian).
- Shekharkan, H. et al. (2005). *Schools of Psychology and Its Critique*, Tehran, Hawza and University Research Institute (In Persian).
- Soleimani, G.(2020). Belief system as a cognitive map in the study of foreign policy, *Politics Quarterly*, 50(1).153-172. (In Persian).
- Soleimani, G.(2011). TheRational Model of Decision Making in Foreign Policy and its Alternatives, *Foreign Policy Quarterly*, Volume 25, Issue 2.329-360 (In Persian).
- Soleimani, G. (2012). Cognitive Psychology and Decision Making in Foreign Policy. *Foreign Policy Quarterly*, 25(4). 975-994. (In Persian).
- Soleimani, G.(2023). *Foundations of Imam Khomeini's Foreign Policy*, Tehran, Islamic Culture and Thought Research Institute. (In Persian).
- Soleimani, R.(1999). The cognitive psychology of the Rouhani government in response to the warning of the US government's withdrawal from the JCPOA, *Journal of International Political Studies*, 1(1). 61-83 (In Persian).
- Stein, J. G. (2008). Foreign policy decision making: rational, psychological, and neurological models see in: In Steve Smith, Amelia Hadfield und Timothy Dunne (Eds.); *Foreign policy, Theories, actors, cases*; Oxford: Oxford University Press.
- Talkhabi, M. (2009). Interdisciplinary education: Innovation of cognitive sciences in teaching philosophy of mind, *Journal of Interdisciplinary Studies in the Humanities*, Issue 6. 67-87.(In Persian).
- Talkhabi, M.(2018). The relationship between philosophy and cognitive sciences: A reflection on Paul Thagard's perspective, *Quarterly Journal of Cognitive Sciences*. 20(4). 10-19 (In Persian).
- Tetlock, P.E & C. J.Mc Guire.(1986). *Cognitive Perspectives on Foreign Policy*. Ln political bahvior annual Boulder. CO: Westview press.
- Thagard, P.(2007). Introduction to the Philosophy of Psychology and Cognitive Science, in :*Handbook Of the Philosophy of Science. Philosophy of Psychology and Cognitive science*, Elsevier.

- van Dijk, T. A. (2002). Political discourse and political cognition, *Politics as Text and Talk: Analytic approaches to political discourse, Discourse Approaches to Politics, Society and Culture*.
- Walliser, B. (2008). *Cognitive Economics*, Springer
- Wasserman, E. (1999). Behaviorism, in: *The MIT Encyclopedia of The Cognitive Sciences*, Edited by: Robert A. Wilson, Frank C. Keil, Mit Press.
- Young, J. & Klasko, J. & Wishar, M. (2007). *Schema Therapy (A Practical Guide for Clinical Professionals)*, translated by Hassan Hamidpour and Zahra Andoz, Tehran, Arjomand Publishing. (In Persian).
- Zahedi, M. S. & Haghshenas, R. (2013). A Study of the Cognitive Science Approach in the Study of Religion, *Philosophy of Religion Research Journal*, 11(2). 145-162. (In Persian).